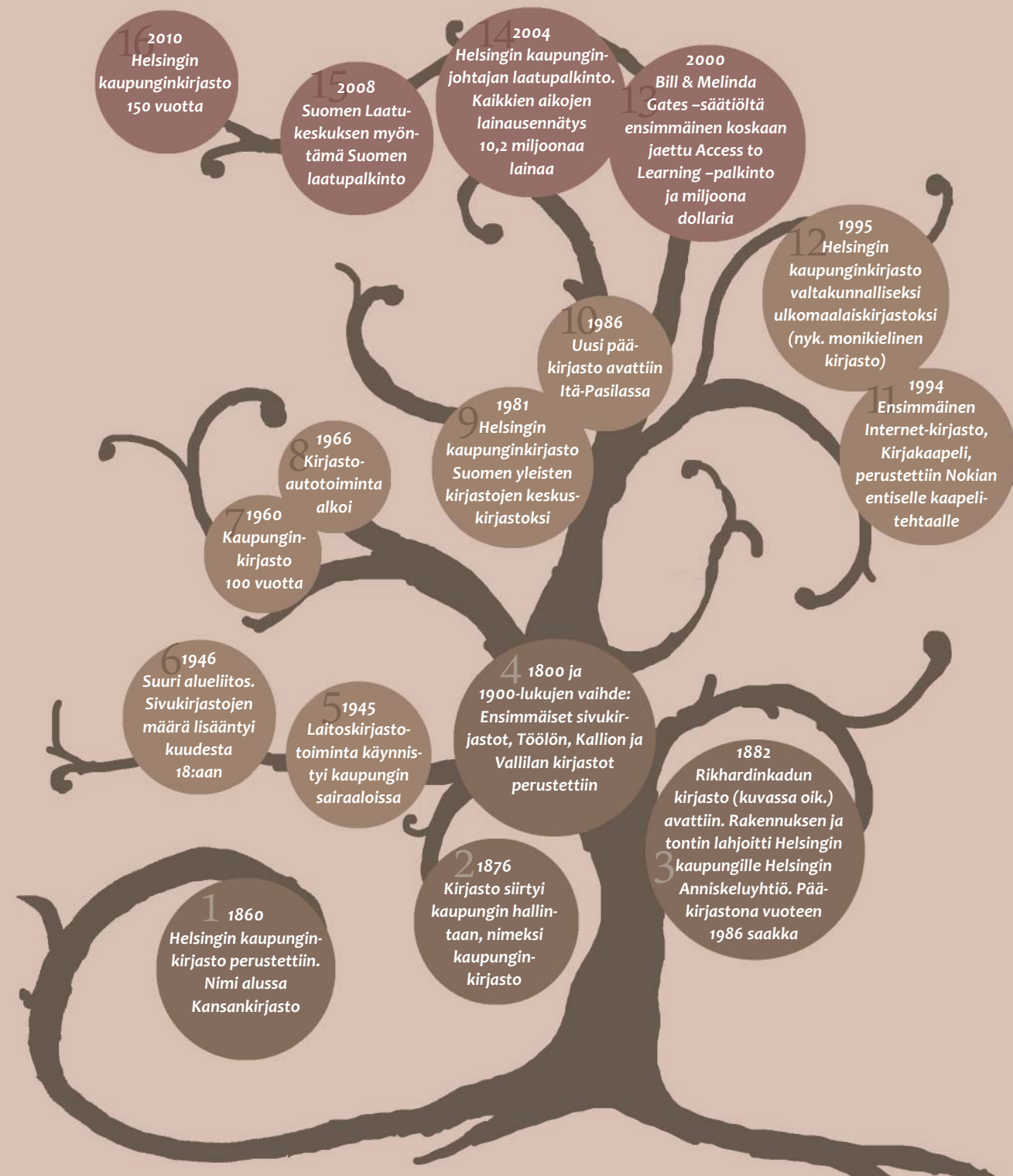

HELSINGIN KAUPUNGINKIRJASTO
HELSINGFORS STADSBIOTEK
HELSINKI CITY LIBRARY

HELSINGIN KAUPUNGINKIRJASTO
150 VUOTTA
TOIMINTAKERTOMUS 2010

lipa kerran kirjasto

Perustettiinpa kerran, kauan sitten,
keskelle Helsinki-nimistä kaupunkia pieni lainakirjasto.
Se oli niin pieni ja vaatimaton, ettei kukaan olisi uskonut,
että siitä oli aikanaan kasvava koko Suomenmaan
suurin ja komein yleinen kirjasto.

Vaan niin kävi!
Ja nyt tuo kaupunkilaisten lempilapsi on tärkeä osa
ihmisten jokapäiväistä arkea ja iloista juhlaa,
antoisaa opiskelua ja rentoa vapaa-aikaa.
Sen kanssa sinä, minä - me kaikki - voimme elää
elämämme onnellisina loppuun asti.
Sen pituinen se.

TOIMINTA-AJATUS

Helsingin kaupunginkirjasto on kansalaisten peruspalveluna avoin kaikille. Osana maailmanlaajuista kirjastoverkkoa tarjoamme esteettömän pääsyn kulttuurin ja tiedon lähteille. Toimimme osana paikallisyhteisöä ja kehitämme vuorovaikutteisesti kirjastopalveluja, joita asiakkaamme tarvitsevat toimiakseen yhteiskunnan aktiivisina jäseninä ja saadakseen iloa elämäänsä.

VISIO 2010

Rajaton kirjasto – sivistyksen ja elämysten lähde elämänkaaren kaikissa vaiheissa.

ARVOT

Asiakaslähtöisyys, luottamuksellisuus, luovuus, moniarvoisuus, moniulotteisuus, taloudellisuus ja tasa-arvoisuus

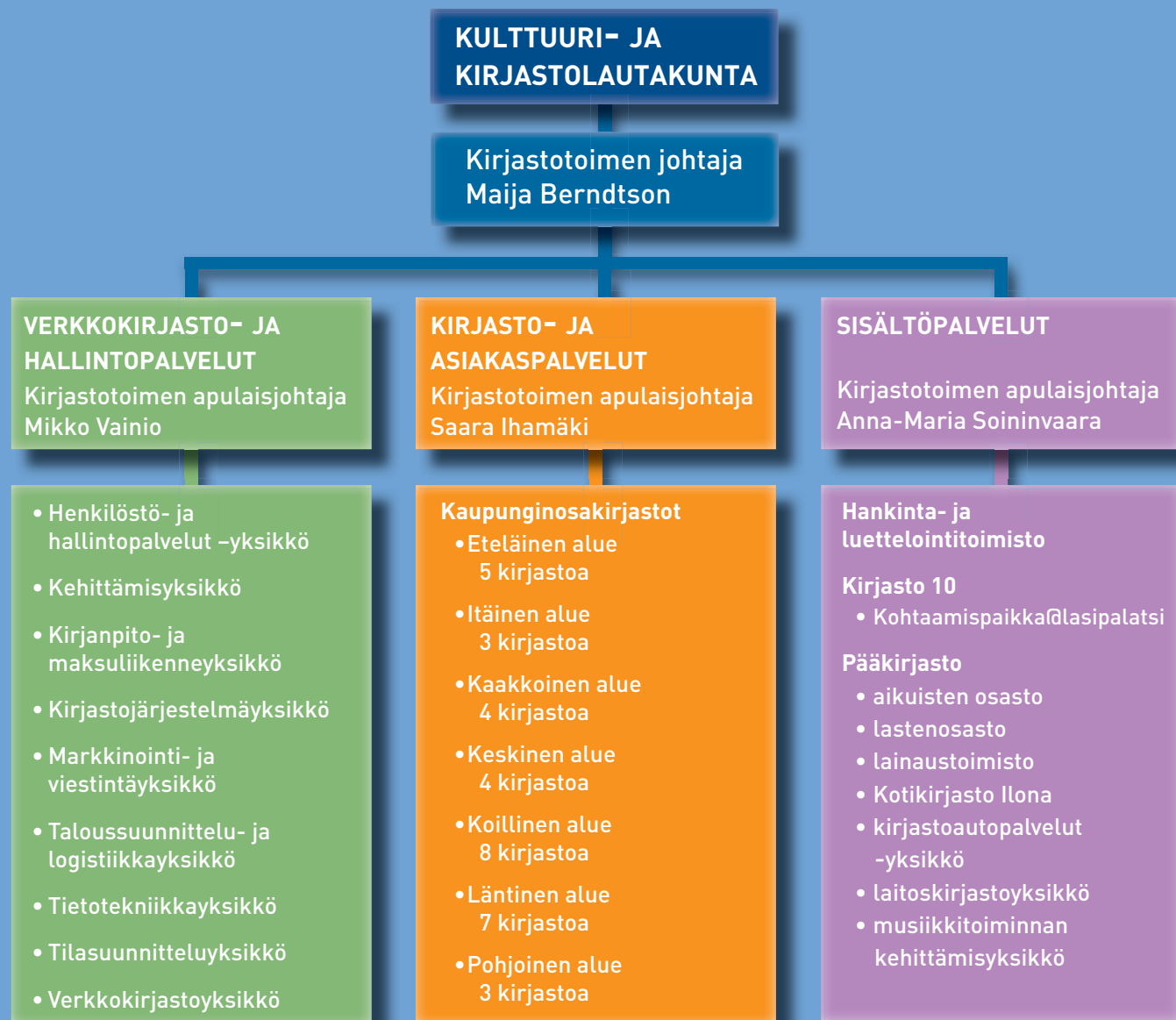
SISÄLTÖ

Maanantai on kirjastopäivä – kirjastotiedon ABC	7
Kirjastotoimen johtajan katsaus – Eteenpäin elävän mieli	8
150 vuotta juonessa mukana – juhluvuoden kohokohtia	11
Toimintaa, tapahtumia, yhteistyötä	12
Tapahtui taustalla – Keskustakirjastohanke eteni aikataulussa	15
Sisältöpalvelut – Aineistoa ostettiin enemmän kuin koskaan ennen ..	17
Kirjasto- ja asiakaspalvelut. Verkko ennallaan – painopiste tilojen ja palvelun kehittämisessä	18
Verkkokirjasto- ja hallintopalvelut	20
Valtakunnallinen kirjastoyhteistyö ja keskuskirjastotoiminta	23
Kirjastot.fi:n rooli ja tehtäväkenttä monipuolistuivat edelleen	24
Kansainvälinen yhteistyö – Kansainvälinen toiminta oli monipuolista ja vastavuoroista	26
Ympäristötoiminta – Vallilan kirjastolle Ekokompassi -todistus	28
Kulttuuri- ja kirjastolautakunnan toiminta	29
Talouskatsaus	29
Liittet	
Talous ja tunnusluvut	30
Lainaus, kirjastokäynnit ja verkkokäynnit 1985-2010	31

HELSINGIN KAUPUNGINKIRJASTO

– organisaatio 1.10.2010 lähtien

MAANANTAI ON KIRJASTOPÄIVÄ

– kirjastotiedon ABC 2010

Helsingin kaupunginkirjasto:

- 36 kirjastoa, näistä kolme lastenkirjastoa (Pikku Huopalahden, Ruoholahden ja Sakarinmäen lastenkirjastot)
- yksi lehtisali (Myllypurossa)
- kaksi kirjastoautoa, Stara ja Snadi (lastenkirjastoauto)
- 10 laitoskirjastoa
- 500 työntekijää, heistä 69 % naisia, 31 % miehiä

Lainat: 9,2 miljoonaa
Käynnit: kirjastokäynnit 6,4 miljoonaa, verkkokäynnit 6,8 miljoonaa
Kokoelma: 1,9 miljoonaa teosta 111 eri kielellä

JOKAISessa
VÄHÄNKIN SUUREMMASSA
LÄHIÖSSÄ TULEE OLLA KIRJAS-
TO. SE ON KAUPUNKIKULTTUURIA.
PARAS KIRJASTO ON KÄVELYMAT-
KAN PÄÄSSÄ
→ sen ei tarvitse olla hienoin
pallo, mutta se on
SE OMA KIRJASTO.

Näin toimii helsinkiläinen kirjastonkäyttäjä

Kun laina- ja kävijämäärä suhteutetaan helsinkiläisten määrään, jokainen kuntalainen lainasi vuoden aikana keskimäärin 15,6 teosta ja asioi kirjastossa 11,1 kertaa.

Eniten asiakkaat lainasivat Itäkeskuksen ja Pasilan kirjastoista ja kävivät Rikhardinkadun kirjastossa ja Kirjasto 10:ssä.

KIRJASTOJA
EI SAA HÄVITTÄÄ!
Se on henkeä ja monelle
→ asiointi ei vaadi rahaa.
Henkilökunta on ystävällistä
ja avuliasta.
Kirjasto on sivistävä
ja arvokas.
Keräisikö kirjasto ihmisten tarinat?
menneen sukupolven kertomukset?

KIRJASTOTOIMEN JOHTAJAN KATSAUS

Eteenpäin elävän mieli!

Helsingin kaupunginkirjasto vietti kertomusvuonna 150-vuotisjuhliaan. Merkkivuotta juhlistettiin helmikuun alusta aina Aleksis Kiven päivään saakka. Ohjelmassa muistettiin niin asiakkaat, päättäjätaho, yhteistyökumppanit kuin henkilökuntakin.

On kunniakasta olla yksi kaupungin vanhimista virastoista ja kuulua maan vanhimpien yleisten kirjastojen joukkoon. Mutta se on myös ajatuksia herättävää. Kirjastoa tarvittiin siis jo 150 vuotta sitten ja edelleen se on voimissaan!

Toiminnan vakaan pohjan luovat kaupungin kehityksen myötä kasvanut 36 kirjaston kirjastoverkko, ammattitaitoinen henkilökunta sekä vuosikymmenien kuluessa hankittu jatkuvasti uudistuva kokoelma. Kirjaston kokoelma, jossa on eniten kirjoja, on ainutlaatuinen aarre, jollaista ei tänä päivänä saisi hankituksi millään rahalla.

Kiitos kirjaston menestyksestä kuuluu sen käyttäjille. Helsingiläiset arvostavat kirjastoaan ja se näkyy palvelujen suosiossa. Lainojen ja kirjastokäyntien määrä laski kertomusvuonna edellisvuotisesta vain prosentilla ja sekin selittyi usean kirjaston (Kannelmäen, Kallion ja Oulun kylän kirjastot, Kirjasto 10) määräaikaisella remonttisulkemisella.

Asiakkaiden iloksi ja kirjastotilojen käyttöasteen nostamiseksi entistäkin korkeammaksi aukioloaikoja pidennettiin useassa kirjastossa avaamalla ne jo klo 9.

Kirjastotila onkin mitä moninaisimmassa käytössä. Yhä useammalle se on työtila, jossa luetaan, opiskellaan tai tehdään töitä yksin tai ryhmissä. Tilastojen mukaan viisi prosenttia kirjastokortin haltijoista ei lainaa, vaan käyttää kirjaston asiakaskoneita ASKOja.

Kirjastotilojen kehittäminen oli esillä vuoden aikana monella tavalla. Syvälinen ja kauaskantoinen uudistus on uuden toimintamallin, konseptin käyttöönotto. Siihen sisältyvät sekä tilan, palvelun että viestinnän näkökulmat. Joulukuussa avattu, täysin uudistettu

Totta ja tarua. Kirjastotoimen johtaja Maija Berndtson ja Pikku Myy juhlatunnelmissa kaupungintalon juhlasalissa 7.10.2010.

Kuva Pertti Nisonen

Oulunkylän kirjasto on ensimmäinen esimerkki uudesta konseptista. Muutoksen tavoitteena on eri asiakasryhmien parempi huomioiminen, kirjojen ja muiden teosten aiempaa parempi esillepano, asioinnin helpottaminen sekä yleensä viihtyisyyden lisääminen miellyttävän sisustamateriaalein.

Asukkaita lähellä olevat kirjastotilat ovat myös luonteva ympäristö erilaisten tapahtumien järjestämiseen. Vuoden aikana kirjastoissa oli runsaasti monenlaista ohjelmatointia.

Aiemmin vahvassa kasvussa olleiden verkkokäyntien nousu tasaantui ja niiden määrä on nyt vain hiukan kirjastokäyntejä korkeampi. Eniten käytetty verkkopalvelu oli pääkaupunkiseudun kirjastojen yhteinen HelMet-palvelu. Ulkopuolisen tutkimuksen mukaan se oli Suomen suosituin verkkobrändi. Palvelua halutaan kehittää entistäkin asiakasystävällisemmäksi ja monipuolisemmaksi, joten vuoden aikana käynnistettiin HelMet-palvelusivuston kehittäminen.

Aineistoa hankittiin vuoden aikana ennätyksellisen paljon. E-kirjojen läpimurtoa ei tapahtunut vielä, koska kirjastoille ei ole tarjolla uutta kotimaista kirjallisuutta. Sen sijaan kirjasto hankki pienen määrän erilaisia lukulaitteita, joille on ladattu tekijänoikeudesta vapaata aineistoa.

Uutta luodaan sekä konkreettisilla ajankohtaisilla hankkeilla että katsomalla riittävän pitkälle. Vuonna 2017 avattavaksi kaavaillun keskustakirjaston hankesuunnitelma valmistui keväällä. Kirjastossa tullaan tarjoamaan myös uudenlaisia digitaalisia palveluja, ja niitä kartoittava selvitys tilattiin ulkopuoliselta taholta. Tarkoituksena on testata näitä palveluja jo olemassa olevissa kirjastoissa. Lähiaikoina pyritään avaamaan mm. uudenlaisia avoimia oppimisympäristöjä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama, mutta kaupunginkirjaston hallinnoima kaikkia Suomen kirjastoja

palveleva Kirjastot.fi on tärkeä osa uudistuvaa toimintaa. Näkyvin ja kuuluvuin täysin uusi aluevaltaus oli kirjastoalan verkkotelevisio ja -radio Kirjastokaista.fi.

Vuosi kului taloudellisesti edellistä vuotta tiukemmissa, mutta kuitenkin vakaissa merkeissä. Ulkopuolista, projekteihin kohdistuvaa rahoitusta saatiin aiempaa enemmän.

Kaikkia suomalaisia kirjastoja yhdistävä ponnistus on vuonna 2012 Helsingissä pidettävä kirjastoalan suurin kansainvälinen kongressi IFLA. Silloin suomalaisilla kirjastoilla on haaste osoittaa kuuluvansa maailman parhaiten joukkoon. Kongressin valmisteluista yhteistyössä IFLA:n kanssa vastaa kansallinen komitea.

Kaupunginkirjasto on myös aktiivisesti ideoinut World Design Capital 2012 -vuoden tapahtumia ja valmistautunut osaltaan viettämään Helsingin pääkaupungiksi tulon 200-vuotisjuhlaa 2012.

”Eteenpäin elävän mieli” on sananlasku joka sopii hyvin kuvaamaan kaupunginkirjaston ja erityisesti kirjaston käyttäjien henkeä. Otammekin mielellämme vastaan Ulkoasiainministeriön Maabrändityöryhmän kirjastoille antaman tehtävän ”Tehkää itsenne tarpeelliseksi 2020-luvun Suomessa”. Ryhmän mielestä ”Suomessa tarvitaan edelleen julkisin varoin ylläpidettyjä yhteisiä olohuoneita, tiloja olemiselle ja tapaamiselle sekä kulttuurin harrastamiselle.”

Tulevaisuus ei synny puhumisella, vaan tekemisellä. Kaupunginkirjasto ja sen henkilökunta on valmis luomaan tulevaisuutta niin, että vuonna 2035 voidaan viettää kaupunginkirjaston 175-vuotisjuhlaa yhtä riemukkaissa tunnelmissa kuin 150-vuotisjuhlaa vuonna 2010!

Maija Berndtson
kirjastotoimen johtaja

1

2

3

4

150 VUOTTA JUONESSA MUKANA - juhlavuoden kohokohtia

Merkkivuosi huomioitiin lukuisin tavoin juhlapäivällä, joka alkoi Lainan päivänä 8.2. ja päättyi Aleksis Kiven ja suomalaisen kirjallisuuden päivänä 10.10.

Juhlakausi käynnistettiin Kirjasto goes camping-tapah-tumalla Narinkkatorilla 8.2. (kuva 1). ”Leiri” järjestettiin yhdessä 100 vuotta täyttäneen Suomen kirjastoseuran kanssa. Tunnelmassa oli mukana mm. kirjailijoita, poliitikkoja ja toimittajia. Tuolloin alkoi myös lapsille tarkoitettu Oiva Kassinen -lukemiskampanja ja julkistettiin uusi verkkopalvelu Tarinoiden Helsinki.

Kumppaneita kiitettiin iltatilaisuudella ja henkilökuntaa juhalla

Kirjaston kanssa yhteistyötä tehneitä tahoja kiitettiin Rikhardinkadun kirjastossa Minna Canthin päivänä 19.3. Paikalla oli runsaasti eri tahojen edustajia. Tilaisuus järjestettiin yhteistyössä kaupunginkirjaston perustaneen Helsingfors Fruntimmersföreningin sekä 100 vuotta 19.3 täyttäneen Suomen kirjastoseuran ja sen yhteistyökumppanin Minna Canthin seuran kanssa.

Tilaisuudessa rakkaita kirjastomiestojaan kertoi kaupunginkirjastossa pitkään työskennellyt, helmikuussa 2011 edesmennyt, kirjailija, professori Bo Carpelan (kuva 2).

Henkilökuntaa muistettiin omalla rennolla juhalla Gloriassa 4.9.

Tasavallan presidentti kunnioitti läsnäolollaan virallista juhlaa 7.10.

Kaupunginkirjaston virallinen 150-vuotisjuhla pidettiin kaupungintalolla torstaina 7.10. Paikalla oli noin 150 arvovastaista vierasta. Tilaisuutta kunnioittivat läsnäolollaan

tasavallan presidentti Tarja Halonen ja tohtori Pentti Arajärvi (kuva 4). Juhlapuheen piti professori Martti Häikiö. Presidentin lisäksi puheenvuoron käyttivät kaupunginjohtaja Jussi Pajunen ja apulaiskaupunginjohtaja Tuula Haatainen.

10.10.10. – kirjastot avoinna täyden kympin sunnuntaina

Sunnuntaina 10.10. oli 33 kirjastoa asiakkaiden iloksi avoinna klo 10-16 (kuva 3). Juhlapäivänä oli pannu kuuma-na ja tarjolla oli monipuolista ohjelmaa. Lapsille oli mm. satutuokioita, konsertti ja askartelua ja aikuisille kirjailijavieraita, runonlausuntaa, keskustelutilaisuuksia ja mahdollisuus tutustua e-kirjan lukulaitteeseen. Aukiolo houkutteli väkeä paikalle perhekunnittain.

Juhlavuoden näyttely kiersi kirjastoissa

Juhlavuoden näyttely Vänrikeistä Risto Räppääjään kiersi eri kirjastoissa ja oli lokakuussa pääjuhlan aikaa esillä kaupungintalon Virkainfossa.

150 vuotta juonessa mukana

HELSINGIN KAUPUNGINKIRJASTO
HELSINGFORS STADSBIOTEK
HELSINKI CITY LIBRARY

TOIMINTAA, TAPAHTUMIA, YHTEISTYÖTÄ

Kertomusvuonna korostui tapahtumien suuri määrä, eri yhteistyötahojen laaja kirjo ja joukko: kirjastot tekivät yhteistyötä mm. Luontoportin, Suomen asianajajaliiton, Mannerheimin lastensuojeluliiton, eri seurojen, kirjailijoiden, virastojen kanssa.

Kirjastonkäytön, tietotekniikan ja tiedonhaun opetusta järjestettiin 866 kertaa, mukana 5 700 osallistujaa.

Lasten tilaisuuksia yhteensä: 1 150 14 800 osallistujaa
Nuorten tilaisuuksia: 135 1 900 osall.
Aikuiden tilaisuuksia: 531 12 200 osall.

Näyttelyitä: 724
Muita tapahtumia: 235, osallistujia 20 400

Lasten kirjavinkkausta: 416 kertaa, 8 900 osall.

Pelkästään Töölön kirjastossa oli 139 erilaista yleisötilaisuutta, mm. opastusta, teatteriesityksiä, kirjailijavierailuita, peli-iltoja, satutunteja ja näyttelyitä.

Lapsille ja nuorille

Parin tunnin kirjastoautotapahtumia lapsille ja lapsiperheille Kivikossa 20.5. ja Latokartanossa 10.6. Tapahtumissa levitettiin myös kirjastoauton ulkopuolelle. Luontobussi vieraili 9:llä ala- ja yläasteen koululla.

Puistolan kesäakatemian tapahtumat pidettiin 9.6. ja 10.6. Puistolan kirjastossa.

Malminkartanon kirjastossa Operaatio Pulssi järjesti nuorille 12-17-vuotiaille 26 lautapeli-iltaa.

Pitäjänmäen kirjastossa pidettiin 12-17-vuotiaalle tarkoitettua Kirjaston rallisankari -kiertueen alkukarsinta 14.10.

Kulttuurikeskuksen ja nuorisosiainkeskuksen kanssa järjestettiin yhteistyössä nuorten syyslomaviikon kulttuuritapahtuma Lokaviikot viikolla 41. Kohderyhmänä olivat 13-25 -vuotiaat.

Suutarilan kirjastossa konsoli- ja lautapeli-iltapäivät sekä koulun iltapäiväkerhon että nuorisotalon kanssa.

Tonttupolku ja joulupukki 8.12. Etelä-Haagan ja 15.2. Pohjois-Haagan kirjastoissa. Kahvia ja glögiä, joulutunnelmaa ja yllätyksiä polun varrella.

Koko perheelle

Valtakunnallisella lukuviikolla 22.-28.3.2010 teemana oli Helsinki lukee kirjaa. Tempauksessa olivat mukana lähes kaikki kirjastot. Ohjelmassa oli kirjailijavierailuita, keskusteluittoja, lukupiirejä ja Tarinoiden Helsinki -verkkopalvelun esittelyä. Ohjelman teossa olivat merkittävässä roolissa peruskoululaiset opettajiensa johdolla.

Huhtikuussa järjestetyssä Viikin kevät ja linnut -tapahtumassa kerrottiin Viikin kirjastossa lintuhavainnoista. Lapsille oli ohjattua askartelua ja oma lintujen tunnistuskilpailu. Osallistujia oli tila täynnä, eli n. 30.

Taiteiden yönä Rikhardinkadun kirjastossa 27.8. vietiin iltaa runoilijan seurassa, kuunneltiin Ensemble Normaa ja tuunattiin kirjoja lastenosastolla. Taidelainaamon 15-vuotissyntymäpäivää juhlittiin 7.2.

Taiteiden yö Vallilan kirjastossa: Vallilan kirjaston ystävät ry:n järjesti tapahtuman ”Yhden yön juttu”, jossa esiintyivät

Kuva Patrik Lindström

Kuva Patrik Lindström

Nälkäteatteri ja Nukketeatteri Rojupöhö. Sakilaiset esittivät slangilauluja ja kirjailijavieraana oli Anja Snellman. Yhden yön taidenäyttelyssä Galleria Kajavassa oli 12 taiteilijaa teoksineen. Kävijöitä oli 500.

Pasilan kirjastossa 9.-10.10. Kansainvälisen avaruusviikon päätapahtuma Suomessa, yht. 370 osallistujaa. 10.10. mm. Jari Mäkinen pikakurssi avaruuslennoista satunnaisille astronauteille sekä Yhdysvaltain Suomen suurlähettilään puolison Cody Douglas Oreckin englanninkielinen tarinahetki Moonshot lapsille.

Kirjallisuuden ystäville

Heinäkuksina perjantai-iltoina Kallion kirjaston nurmientällä avoinna ollut kirjallinen terassi Hard Book Cafe keräsi 354 tyytyväistä asiakasta 16,5 tunnin aikana. Asiakkaille tarjottiin lukudrinkkejä ja jääteetä.

Fira med bibban – kirjallisuusilta Rikhardinkadun kirjastossa oli 150- juhlavuoden ruotsinkielinen tapahtuma. Magnus Londenin johdolla muutamat kirjailijat lukivat ja kertoivat kirjaston merkityksestä heidän elämässään. Illassa oli noin 80 osallistujaa.

Kirjailijailtoja oli mm. Paloheinän kirjastossa (vieraina John Simon ja Satu Koskimies), Tapanilan kirjastossa (Suvi Ahola esitteli Finlandia-ehdokkaat 25.11.), Munkkiniemen kirjastossa (Peter Franzén, Riikka Pulkkinen, Markus Nummi, Joel Haahtela) ja Laajasalon kirjastossa

(10.10. Claes Andersson ja ”Sydämeni jokainen lyönti – merkintöjä elämästäni”).

Musiikin ystäville

Lukuisia kansalaisten musiikki-aiheisia esityksiä Kirjasto 10:ssä. Valokuva- ym. näyttelyitä, luentoja. Verkkopalvelu Tarinoiden Helsinkiin tuotiin tarjolle Helsinki-aiheista musiikkia.

Maahanmuuttajille

Kevään aikana Tapulikaupungin kirjastossa pidettiin suomen kielen alkeiskursseja.

Pasilan ja Itäkeskuksen kirjastoista tuttu maahanmuuttajille tarkoitettu ja ajankohtaisiin aiheisiin keskittynyt kielikahvilatoiminta aloitettiin Maunulan kirjastossa. Tilaisuuksia oli 10 ja paikalla oli keskimäärin kymmenkunta osallistujaa. Toimintaa jatketaan.

Itäkeskuksen kirjastossa vietettiin venäläisen musiikin iltaa ja järjestettiin kurdikulttuuritilaisuuksia. Aleksis Kiven –päivänä Vuosaaren kirjastossa esiintyi kaksi suomalaista kirjailijaa ja iranilainen muusikko.

Joitain ihan muuta

- Sukankutomis- ja piponvirkkaamistapahtumat maaliskuussa Roihuvuoren kirjastossa
- Suomi-Kiina -seuran ajankohtainen kuuden kerran luentosarja Lauttasaaren kirjastossa
- Jakomäen kirjastossa kirjavinkkausta 621 oppilaalle
- Kulttuuritalon kuvataidepiirin videoilta 22.10.2010 Herttoniemen kirjastossa
- Arabianrannan kirjastossa järjestettiin kahdeksan konserttia ja kolme dokumenttielokuvailtaa
- Kaupunkitoimisto avattiin toukokuussa, tarjolla mm. maksutonta työskentely- ja neuvottelutilaa

Paljon onnea vaan!

Merkkipäiväänsä juhlivat: Pukinmäen kirjasto, 25 v. • Kontulan kirjasto, 35 v. • Kannelmäen kirjasto, 50 v.

TAPAHTUI TAUSTALLA

Keskustakirjastohanke eteni aikataulussa

Helsingin kaupungin keskustakirjastotyöryhmän ehdotus keskustakirjaston sijaintipaikasta julkistettiin tammikuun 13. päivänä kaupungintalolla. Työryhmä ehdotti kirjaston paikaksi Töölönlahdella sijaitsevaa korttelia n:o 2014. Vaihtoehtona tutkittiin kirjaston sijoittamista Pääpostitaloon.

Keskustakirjastoa koskeva hankesuunnitelma julkistettiin 9.6. lehdistötilaisuudessa Kirjasto 10:ssä. Hankesuunnitelman mukaan rakennuksen kokonaisala on 15 980 bruttoneliometriä ja kustannusarvio 69,9 milj. euroa.

FT Klaus Oesch luovutti kaupunginkirjastolle syyskuussa keskustakirjastohankkeeseen liittyvän esiselvityksen, jossa haettiin konkreettisia, kirjastokonseptia kehittäviä projektiaihioita. Tavoitteena on kehittää kirjastoa kohtaamisen tilaksi tilasuunnittelun ja sosiaalisen sekä virtuaalisen tietotekniikan mahdollistamin keinoin.

Keskustakirjaston vuorovaikutteiset nettisivut julkistettiin ”täyden kympin päivänä” 10.10.10. Sivuilla sekä esitellään hanketta että kerätään kuntalaisten keskustakirjastoa koskevia ehdotuksia ja toiveita.

Hanke eteni aikataulun mukaisesti tavoitteena valmistuminen Suomen itsenäisyyden 100-vuotisjuhlaan vuonna 2017.

Yhdysvaltojen Suomen-suurlähetystö lahjoitti Helsingin kaupunginkirjastolle merkittävän amerikkalaisen kirjallisuuden kokoelman 27.10. Kuvassa suurlähettiläs Bruce Oreck, rouva Cody Oreck ja kirjastotoimen johtaja Maija Berndtson (kesk.).

SISÄLTÖPALVELUT

Aineistoa ostettiin enemmän kuin koskaan ennen

Aineistoa hankittiin vuonna 2010 yhteensä 193 774 yksikköä, eli enemmän kuin koskaan aiemmin. Kirjat pitivät kärkipaikan, mutta digitaalinen aineisto kiilaa kokoelmiin.

Kirjoja ostettiin edelleen eniten, eli lähes 78 % kaikesta hankitusta aineistosta. Suomen-, englannin- ja ruotsinkielisten teosten jälkeen eniten ostettiin venäjän-, ranskan-, espanjan- ja vironkielisiä kirjoja. Kaiken kaikkiaan kokoelmaa kartutettiin 82 eri kielen kirjoilla.

Kokoelmiin hankittiin runsaasti musiikkiäänitteitä, 13 % kaikesta aineistosta, sekä elokuvia, n. 4,5 % hankituista aineistoista. Vuoden aikana kokoelmiin hankittiin myös 580 erilaista konsolipeliä.

Aikakauslehtien vuosikertoja tilattiin eri kirjastoihin yhteensä 4 131 vuosikertaa. Sanomalehtiä tilattiin yhteensä 594 sanomalehtivuosikertaa. Lisäksi kaupunginkirjaston tietokoneilla oli käytettävissä kaksi lehtitietokantaa, joiden kautta paikallislehtiä ja satoja koti- ja ulkomaisia sanomalehtiä saattoi lukea tuoreina digitaalisina näköisversioina.

Ensimmäiset lukulaitteet hankittiin

Keväällä aloitettiin e-kirjanlukulaitteiden hankinta: lukulaitteita oli vuoden lopussa 16 kappaletta. Niihin oli ladattuna tekijänoikeudesta vapaata aineistoa. Lisäksi asiakkaat voivat ladata niihin kirjaston kokoelmista Ellibs-tietokannan sähkökirjoja. Sähkökirjoja voi edelleen lainata myös normaalisti tietokoneelle. Vuoden aikana sähkökirjalainoja kertyi 4 156.

Asukaskohtainen aineistomääräraha vuonna 2010 oli 5,45 € (edellisvuonna 5,27€). Kokoelmassa oli vuoden lopussa 1 896 321 aineistoyksikköä. Näistä kirjoja oli 83,4 %. Aineistoa kokoelmassa oli kaikkiaan 111 eri kielellä.

Eniten lainattiin aikuisten kirjoja

Kirjalainauksen osuus oli noin 69 %. Lainauksesta suomenkielistä aineistoa oli n. 86,2 %, ruotsinkielistä 3,8 % ja muunkielistä 9,9 %. Kirjalainoista lähes 70 % oli aikuisten- ja 30 % lastenkirjoja. Verrattuna vuoteen 2009, kokonaislainaus laski 112 000 tapahtumalla. Eniten laski musiikkiäänitteiden lainaus, jonkin verran myös kaunokirjallisuuden lainaus. Kuvataillenteiden lainaus puolestaan jatkoi kasvuaan.

Monikielinen kirjasto ja kaukopalvelu

Monikielisen kirjaston kokoelmaa kartutettiin yli 50 eri kielen kirjoilla. Aineiston kysyntä kasvoi edelleen, ja harvinaisten kielten siirtokokoelmia lähetettiin n. 35 eri kielellä Suomen muihin kirjastoihin. Monikielisen kirjaston kaukolainoja toimitettiin 11 682 (10 657 v. 2009) ja muita kaukolainoja 3 928 (5 275). Annettuja kaukolainoja oli yhteensä 15 610 kpl.

Omien asiakkaiden pyynnöstä tilattiin 1 027 kaukolainaa muista kirjastoista Suomesta tai ulkomailta. Tarvittaessa keskuskirjasto myös välitti muiden kirjastojen tilauksia ulkomaisiin kirjastoihin, näitä tilauksia oli 166 kpl [88]. Kaikkiaan tilauksia lähetettiin 1 193 (1 249) ja näistä tilauksista saatiin lainoina tai kopioina 1 127 (1 155).

KIRJASTO- JA ASIAKASPALVELUT

Verkko ennallaan – painopiste tilojen ja palvelun kehittämisessä

Kirjastoverkko säilyi vuonna 2010 entisenlaisena. Uusittu Oulunkylän kirjasto avasi ovensa joulukuussa, ja remontin vuoksi oli osan vuotta suljettuina neljä muuta kirjastoa.

Palveluverkon kehittämistarpeet selvitettiin

Kaupunginhallitus pyysi 18.1.2010 lauta- ja johtokuntia arvioimaan oman hallinnonalan palveluverkon kehittämistarpeet ja tekemään esitykset mahdollisista tilojen käytön tehostamisesta ja yhteiskäyttömahdollisuuksista ja sähköisten palvelujen kehittämisestä 30.3.2010 mennessä.

Kulttuuri- ja kirjastolautakunta antoi kaupunginhallitukselle lausunnon, jossa todettiin, että kirjastoverkkoa kehitetään mm. seuraavien periaatteiden mukaisesti: uusien kirjastojen perustamisen vähimmäisasukasphoja on opetusministeriön suosittelema 10 000 asukasta, olemassa olevaa kirjastoverkkoa ei supisteta, kirjastotilojen käytön tehostamiseksi etsitään aktiivisesti yhteistyökumppaneita sekä selvitetään mahdollisuutta lisätä aukioloaikoja.

Aukioloaikaa pidennettiin tunnilla

Syyskauden alusta kaikki - lukuun ottamatta lastenkirjastoja - kirjastot avasivat ovensa jo kello 9.00. Nyt ovat tilat entistä pidempään asukkaiden käytössä. Iloa uusi aukioloaika on tuottanut aamuvirkkujen lisäksi erityisesti päivälehtien lukijoille ja pienille koulun alkua odottaville koululaisille. Roihuvuoren ja Munkkiniemen kirjastojen asiakkaille muutos oli erityisen mieltä: nyt kirjastoon pääsee arkena kolme tuntia aikaisemmin kuin ennen.

Oulunkylän kirjastosta tilakonseptin pilotti

Oulunkylän kirjasto oli kaupunginkirjaston tila-, palvelu ja viestintäkonseptin pilottikohde. Kirjasto suljettiin remontin vuoksi heinäkuussa ja avattiin yleisölle 10.12.

Aivan uutta on, että kirjastossa on nyt nuorille oma viihtyisä alueensa. Pikkulapsille on puolestaan omistettu lämminhenkinen nurkkaus, ja oma tilansa on myös vanhan ajan kirjastotunnelmaa kaipaaville. (kuva 1-3)

Palvelualueuudistuksia, perusparannuksia ja aivan uutta Itä-Helsinkiin

Kirjastojen palvelualuemuutoksia jatkettiin täydentämällä edellisen vuoden hankkeita Kallion ja Kannelmäen kirjastoissa.

Töölön kirjaston perusparannuksen hankesuunnittelu valmistui samoin kuin Maunulan uuden työväenopisto-, kirjasto- ja nuorisotalon uudisrakennuksen hankesuunnitelma. Hankkeessa on tarkoitus aivan uudella tasolla saada yhteisistä tiloista ja toiminnoista synergiahyötyjä. Myllypuroon suunniteltiin uuden ajan lehtisalia ja kaupunginosan asukasmediatilaa työnimellä Idän Kymppi.

Uudenlaista tilankäyttöä ja palkittua toimintaa

Lasipalatsin Kohtaamispaikalle, eli uusia toimintatapoja ja yhteistyökuvioita kehittävään yksikköön avattiin toukuussa erikoishuonekaluin ja teknisesti korkeatasoisesti varustettu Kaupunkitoimisto, joka tarjoaa mahdollisuuden lyhytaikaiseen työntekoon joko yksin tai ryhmässä. (kuva 4)

Liikenne- ja viestintäministeriö palkitsi Kirsi Salmisen Vuoden Tietoyhteiskuntateko 2010-tunnustuksella. Tunnustus tuli erinomaisesta ja sitoutuneesta työstä arjen tietoyhteiskunnan edistämiseksi.

VERKKOKIRJASTO- JA HALLINTOPALVELUT

Uudet apulaisjohtajat aloittivat virassaan

Kaupunginhallitus päätti kokouksessaan 11.1. kaupungin- kirjastossa avoinna olleen kahden apulaisjohtajan viran täyttämisestä. Verkkokirjasto- ja hallintopalveluiden osaston kirjastotoimen apulaisjohtajan virkaan valittiin FM Mikko Vainio ja kirjasto- ja asiakaspalvelujen osaston kirjastotoimen apulaisjohtajan virkaan FM Saara Ihamäki. (kuva s. 22) Molemmat aloittivat tehtävässään 15.2.

Myös uusia kirjastonjohtajia valittiin. Itäkeskuksen kirjas- ton uudeksi johtajaksi nimitettiin FM Kurt Hirn, Vuosaaren kirjaston johtajaksi TM Jyrki Tirronen, Kannelmäen kirjas- ton johtajaksi FM Solveig Stormbom ja Malmin kirjaston johtajaksi FM Annukka Forstadius. Kontulan ja Jakomäen kirjastojen toimessa aloitti FL Leena Sallas, KM Anne Mankki aloitti puolestaan Tapanilan ja Pukinmäen kirjas- tojen johtajana ja FM Lauriina Vilkkonen Etelä- ja Pohjois- Haagan kirjastojen johtajana.

Uusi toimintasääntö valmistui

Edellisvuonna aloitettu toimintasäännön uudistaminen saatiin päätökseen, ja uusi sääntö vahvistettiin 1.10.2010. Sen myötä organisaatiosta karsittiin päällekkäisyyksiä ja selkiytettiin johtamis- ja osallistumisjärjestelmää.

Tietoa henkilöstöstä

Vakanssit 31.12.2010

Johto	4
Kirjastonhoitajat	186
Kirjastovirkailijat	198
Muu henkilökunta	95
Tietotekninen henkilökunta	25
	508

Vuoden aikana seitsemän henkilöä suoritti tutkinnon (edellisenä vuonna 4) oppisopimuksella. Oppisopimus- oppilaita oli vuoden lopulla 16 (edellisenä vuonna 13). Heistä neljä oli maahanmuuttajataustaisia. Lisäksi oppi- sopimusta käytettiin vakituisen henkilökunnan rääätälöi- tyyn täydennyskoulutukseen. Kirjasto- ja toimistoalan harjoittelun suoritti muutama opiskelija.

Eläkkeelle siirtyi vuoden aikana yhteensä 11 henkilöä (edellisenä vuonna 26). Vuoden lopulla osa-aika- tai osatyökyvyttömyyseläkkeellä oli 17 henkilöä (edellisenä vuonna 11). Vakansseja oli saman verran kuin edellisenä vuonna. Tarkempia virastotaseisia tietoja henkilöstöstä saa vuosittain ilmestyvästä kaupunginkirjaston hen- kilöstöraportista.

Henkilökuntaa palkittiin pitkäaikaisesta kunnallisesta työsuhteesta ja hyvistä työsuorituksista 2.12. Kataja- nokalla Ravintola Sipulissa pidetyssä tilaisuudessa.

Tulostavoite saavutettiin kaupunginkirjaston yksiköissä keskimäärin 78,7 %:sti.

Kouluttautuminen kiinnosti henkilöstöä

Koulutukseen osallistui yhteensä 1063 henkilöä. Kaupunginkirjaston omia koulutustilaisuuksia oli 24 (535 osallistujaa). Pääkaupunkiseudun yhteisiä koulu- tustilaisuuksia oli yhteensä 43, joissa Helsingin kau- punginkirjaston osallistujia yhteensä 528.

Seudullinen koulutusyhteistyö toimi erittäin hyvin ja kustannukset jäivät yhteiskoulutuksissa alhaisiksi (6 €/ osallistuja). Seudullisen koulutuksen pääpaino oli kirjas- tojärjestelmän asiakasliittymän laajassa kertauskoulu- tuksessa.

Palvelukonseptiin perehdyttiin kehittämispäivinä

Kaikissa kirjastoissa tutustuttiin kehittämispäivinä uuteen palvelukonseptiin. Keskeisintä on tuoda asiakkaan tarpeet ja odotukset paremmin jäsenneltyinä asiakaspalvelussa olevan henkilökunnan tietoisuuteen ja siten parantaa sekä sisäistä työvuorosuunnittelua että asiakkaan palvelu- kokemusta.

Riskienhallinta, sisäinen valvonta ja turvallisuus

Riskienhallinta ja sisäinen valvonta olivat keskeinen tarkastelun kohde vuonna 2010. Kaupunginkirjaston organisaation kaikilla tasoilla otettiin pysyvästi käyttöön uusi riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan suunnittelu- ja johtamisjärjestelmä, jonka tarkoituksena on saada kattavaa tietoa epäkohdista koko kirjastoa koskevaa toimenpideohjelmaa varten. Riskien tunnistaminen ja analysointi oli kaikkien yksiköiden tulospalkkioprojekti vuonna 2010.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tilaa arvioitiin ja selonteko toimitettiin keskushallinnolle osana vuoden 2010 tilinpäätösaineistoa. Suoritetun arvioinnin perus- teella kaupunginkirjaston sisäisen valvonnan ja riskien- hallinnan tila on muutamia selontekoon kirjattuja kehittä- miskohteita lukuun ottamatta hyvä.

Liikuntaa ja kokkikursseja työväenopiston kanssa

Henkilöstölle järjestettiin kaksi samansisältöistä liikunta- päivää. Päivät pidettiin keväällä 28.5. ja syksyllä 10.9 Helsingissä Kallion urheilutalolla. Liikuntapäiviin osal- listui yhteensä n. 150 työntekijää. Keväällä järjestettiin neljänä iltana työväenopiston kanssa yhteistyössä rääätälöityjä kokkikursseja. Kurssit olivat suosittuja ja niihin osallistuttiin aktiivisesti.

Kulttuuri-ryhmän työsuojelutapaaminen pidettiin keväällä

Kulttuuri-ryhmän virastojen (nuorisoasiainkeskus, kaupunginkirjasto, kulttuuriasiainkeskus, kaupunginor- kesteri, kaupunginmuseo ja taidemuseo) henkilökunnalle järjestettiin keväällä 26.4. työsuojelutapaaminen, jossa Helsingin kaupungin työhyvinvointipäällikkö kertoi kau- pungin työsuojelun ja työhyvinvoinnin linjauksista.

Syksyllä, 20.10., henkilöstölle järjestettiin koulutustapah- tuma, jonka aiheena oli asiakaspalvelun henkilöturvallisu- us. Kouluttajana toimi turvallisuusasiantuntija Totti Karpela.

Auditoinneilla 11 tutkimuskohdetta

Auditointeja tehtiin kertomusvuonna 10 kirjastoon sekä lähettämöön. Aiheena olivat kassatoiminnot, kirjaston logistiikka sekä tilojen viihtyisyys ja ilme. Auditoinnissa oli 16 henkilöä.

Koulun ja kirjaston yhteistyö syveni – tavoitteena oppijan tukeminen

Helsingin opetusviraston ja kirjastojen yhteistyön kehittä- mishanke, KIRKOU eteni pilottina Kannelmäessä ja Itäkeskuksessa. Keskeisenä tavoitteena hankkeessa on, että jokainen helsinkiläinen oppilas saa tasa-arvoiset mahdollisuudet tutustua kirjaston toimintaan ja palve- luihin peruskoulutuksensa aikana.

Hankkeen tavoitteita ovat olleet kirjaston käytön, kirja- vinkkauksen ja tiedonhallintataitojen opetuksen suun- nitelman laadinta eri luokka-asteille ja alueellisen yhteistyömallin kehittäminen, henkilöstön koulutuksen suunnittelu ja toteutus sekä verkkomateriaalien valmis- taminen. Näihin tavoitteisiin päästiin vuoden kuluessa. Tuloksista ja hankkeen etenemisestä voi lukea lisää hankkeen kotisivuilta: www.kirkou.fi

Hanke palkittiin hyvänä esimerkkinä virastojen välisestä yhteistyöstä syksyllä 2010. Pilottivaihe päättyi keväällä 2011.

KOPS – kulttuurikasvatussuunnitelman loppuunsaattaminen

Kirjasto oli mukana Helsingin Kulttuurikasvatussuunnitelman valmistelussa. Työryhmään kuului myös opetusviraston, kulttuurikeskuksen ja muiden lasten- ja nuorten parissa työskentelevien virastojen edustajia. Käsikirjoitus valmistui loppuvuodesta 2010, ja se julkaistaan alkuvuodesta 2011. Kirjaston näkökulmasta KIRKOU –hanke sisältöineen on keskeisin kokonaisuus suunnitelmassa. Kulttuurikasvatussuunnitelma on osa Kaupungin Lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa (2009 -2012).

Sisäiseen viestintään uusi väline

Sisäisen viestinnän tärkein väline intranet vaihtui. Kirjaston omasta Kaivo-intranetista luovuttiin lokakuussa ja siirryttiin käyttämään koko kaupungin yhteistä Helmintraa.

HelMet-verkkokirjasto monipuolistui

HelMet-brändiä arvostettiin edelleen vahvasti – se oli Taloustutkimuksen mukaan Suomen suosituin verkko-brändi vuonna 2010.

Tärkein verkkokirjastoa koskeva uudistus oli uuden HelMet-haun (Encore Discovery & Synergy) käyttöönotto. Encore asiakasliittymä tarjoaa mahdollisuuden hakutuksen jalostamiseen monipuolisesti fasetteja ja sanapilviä käyttäen, mahdollisuuden kommentoida ja tagittaa aineistoa sekä artikkelihau.

Encoren käyttöönottoprojekti aloitettiin kesäkuussa palvelimen asennuksella ja uusi hakupalvelu julkaistiin asiakkaille 13.12.2010.

Lisäpalveluina HelMet-verkkokirjaston yhteydessä tarjottiin Ellibsin e-kirjojen lainauspalvelu sekä mahdollisuus

kuunnella musiikkia Naxos Music Libraryn kautta. Käyttöön otettiin myös arviointien kirjoittaminen, tunnusluvun sähköinen uusiminen ja sähköpostitse lähetettävä uutuuksien tiedote sekä joitakin lainaustoimintoja. Älypuhelimille sovitun mobiiliversion suomen- ja ruotsinkielinen versio saatiin käyttöön kesällä.

DI Jussi Vehviläinen aloitti työnsä HelMet-palvelusivusto-projektin projektipäällikkönä 31.5. HelMet-brändin varaan rakentuvien palvelusivujen sisällöntuotanto ja alustan kilpailuttaminen käynnistettiin.

Käytösääntöjä muutettiin

1.3. lähtien varausmaksua ei peritty alle 18-vuotiailta, ja asiakkaan velkasaldon yläraja nostettiin viidestä eurosta kymmeneen euroon.

Verkkotietopalvelun suosio kasvoi

iGS Tietohuoltoaseman, eli verkkotietopalvelun suosio kasvoi. iGS:stä voi kysyä mitä vaan ja eri kirjastoissa työskentelevät kirjastonhoitajat hakevat kysymykseen vastauksen. iGS on tavallaan yksi kaupunginkirjaston suurimmista ”kirjastoista”, sillä palvelun sivuille on arkistoituna 50 000 vastausta, palvelua tarjoaa suuri joukko kirjastolaisia ja kävijöitä sivuilla oli miljoonan verran.

VALTAKUNNALLINEN KIRJASTOYHTEISTYÖ JA KESKUSKIRJASTOTOIMINTA

Yleisten kirjastojen neuvosto, YKN

Vuosi 2010 oli neuvoston seitsemäs toimintavuosi. Keskuskirjaston organisoimia neuvoston kokouksia pidettiin kaksi: Helsingissä Pasilan kirjaston auditoriossa (15.4.) ja Porissa (22.9.). Neuvoston puheenjohtajaksi valittiin vuosiksi 2010-2011 kirjastotoimenjohtaja Tuula Haavisto Tampereelta.

Loppuvuonna valmistui neuvoston strategiasta kirjastoille suunnattu, kolmikielinen versio. Jo aiemmin keväällä saatiin valmiiksi päättäjille suunnattu painettu versio, jota jaettiin maakuntakirjastojen kautta kaikkiin kirjastoihin ja sieltä kunnan kirjastoasioista päättävälle edustajille. Loppukesästä valmistui vastaava ruotsinkielinen päättäjä-versio.

Aktiivisesti mukana kansallisissa hankkeissa

Kansallinen digitaalinen kirjasto:

Opetus- ja kulttuuriministeriön käynnistämän Kansallisen digitaalisen kirjastohankkeen (KDK) tavoitteena on tuoda kulttuurin ja tieteen saavutukset kaikkien ulottuville, edistää kirjastojen, arkistojen ja museoiden keskeisten kansallisten tietovarantojen saatavuutta ja käytettävyyttä tietoverkoissa sekä kehittää sähköisten kulttuuriperintöaineistojen pitkäaikaissäilytysratkaisuja.

Yleisillä kirjastoilla on edustus KDK:n seuranta- ja ohjausryhmässä, saatavuusjaostossa sekä teknisessä asiantuntijaryhmässä.

KDK:n asiakasliittymän ohjelmisto valittiin avoimen kilpailutuksen kautta kesällä 2010. Tarjouskilpailun voitti Ex Libris Groupin ohjelmisto Primo. Syksyllä alkoi Kansalliskirjaston organisoimana asiakasohjelmiston pilotointi.

Yleisiä kirjastoja edustavat siinä Helsinki/HelMet ja Turku/Vaski-kirjastot. Pilotointi jatkuu kevääseen 2011.

Kansallinen yhteisluettelo ja Marc21:

Yleisten kirjastojen neuvosto (YKN) asetti 1.12.2009 työryhmän selvittämään yleisten kirjastojen vaatimuksia kansalliselle yhteisluettelolle. Tehtävänä oli tarkentaa neuvoston kannanottoa yhteiseksi linjaksi.

Selvitystyö valmistui aikataulussaan vuoden 2010 loppuun mennessä. Raportissa suositellaan asetettavan tavoitteeksi kansallinen, yliopistokirjastojen, ammattikorkeakoulukirjastojen, erikoiskirjastojen ja yleisten kirjastojen yhteinen yhteisluettelo, jonka ylläpitäjäorganisaationa toimii Kansalliskirjasto.

Kansallinen yhteisluettelo edellyttää Marc21-sisällön kuvailuformaatin käyttämistä. Marc21:tä koskeva selvitys valmistui syksyllä 2010. Selvityshenkilönä oli kirjastonhoitaja Anna Viitanen Turun kaupunginkirjastosta.

Helsingissä ja Turussa pilotoitiin e-kirjan lukulaitteita

E-kirjojen lainaamista ja erilaisia e-kirjanlukulaitteita kokeiltiin 2010 Helsingin ja Turun kaupunginkirjastoissa. Näin saadaan kokemuksia, joiden avulla voidaan myöhemmin tehdä valtakunnallisia linjauksia e-kirjojen suhteen.

Valmistautumista IFLA-konferenssiin jatkettiin

Kansainvälisen kirjastojärjestön, IFLA:n, konferenssi pidetään Suomessa elokuussa 2012. Siihen odotetaan n. 3 000 vierasta ympäri maailman. Konferenssivalmistelut aloitettiin jo syksyllä 2009 heti, kun varmistus Suomen isännyydestä saatiin.

KIRJASTOT.FI:n ROOLI JA TEHTÄVÄKENTTÄ MONIPUOLISTUIVAT EDELLEEN

Kirjastot.fi -emoportaalin käyttöliittymä sekä osa sen toiminnoista uudistettiin. Yhteistyössä eri kirjastosektoreiden kanssa työstettiin konseptisuunnitelma kaikkien kirjastojen yhteys- ja palvelutiedot sisältävästä uudentyyppisestä palvelusta.

Kaunokirjallisuuden verkkopalvelua Kirjasampo.fi -projektia edistettiin yhteistyössä Turun kaupunginkirjaston kanssa etenkin semanttiseen webiin ja funktionaaliseen luettelointiin perustuvan teosrekisterin osalta.

Kirjastokaista avattiin netissä

Uusi aluevaltaus, kirjastoalan verkkotelevisio ja -radio Kirjastokaista.fi avattiin. Siitä tuli nopeasti yksi kirjastoalan keskeisistä tiedotus-, markkinointi- ja täydennyskoulutuskanavista. Kirjastokaistalle tuotettiin lähemmäs 300 videota ja 700 radio-ohjelmaa. Helsingin kaupunginkirjasto ja Pohjois-Pohjanmaan kirjastot tuottivat radio-ohjelmat. Kirjastokaista.fi toimi myös IFLA 2010 -konferenssin verkkotelevisiona Göteborgissa.

Frank-monihaku uudistui

Kirjastot.fi:n suosituin palvelu, kaikkien suomalaisten kirjastojen kokoelmätietokannoista hakeva Frank-monihaku uudistui. Käyttöliittymä uusittiin ja tekninen alusta vaihdettiin. Myös haun apirajapinta julkistettiin.

Kirjastonhoitaja on suosittu verkkotietopalvelija

Kysy kirjastonhoitajalta –palvelussa juhlittiin kymmenvuotisjuhlia 23.4. Valtakunnalliseen vastaajaverkoston kuului satoja vastaajia ja yli 70 yleistä kirjastoa ja erikoiskirjastoa. Vastauksia annettiin 7 200. Asiakastytyväisyysskyselyn tulokset olivat erinomaisia.

Mediakasvatusosastoon kuuluvat nuorten yhteisöllinen kirjallisuuden verkkopalvelu Sivupiiri.fi, lasten verkkopalvelu Okariino.fi ja kirjastolaisille ja muille kasvattajille suunnattu Mediakasvatus.kirjastot.fi. Ifla2012.fi-sivusto avattiin Helsingin 2012 IFLA -kongressin kotimaista tiedottamista varten.

Biblioteken.fi:n ja Libraries.fi:n kehittämiseen panostettiin uusin voimin. Labs.kirjastot.fi-projekti jatkui 2010. Projektissa tutkittiin mm. avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmiä ja näyttökerroksia, julkaistiin mobiilikirjasto-sovellus iKirjasto, avattiin Helmet.fi:n tietosisältö avoimena datana, osallistuttiin avoimen julkisen datan kilpailuun järjestämiseen (MindTrek), aktivoitiin pohjoismaista kehittäjäverkostoa, julkaistiin erilaisia prototyyppjä sekä kehitettiin uudentyyppinen musiikkihaku Pinkka.kirjastot.fi. Labs-projektia esiteltiin mm. IFLA 2010 -konferenssissa Göteborgissa.

Yhteydenpito kirjastoihin, kirjastoalan sisäinen viestintä sekä kirjastoalan mediasuhteet kehittyivät selvästi. Tiedottaja toimi IFLA 2012 -konferenssin kansallisen järjestelykomitean viestintävastaavana.

Kirjastot.fi-palveluiden markkinointi ulotettiin systemaattisesti sosiaaliseen mediaan ja erityisesti Facebookiin. Kirjastot.fi osallistui Aalto-yliopiston Semanttisen laskennan työryhmän vetämään ja Tekes-rahoitteeseen SW 2.0 jatkohankkeeseen ja SUBI-hankkeeseen. Yhteistyötä mm. tekniikan kehittämisessä ja viestinnässä tiivistettiin Kansalliskirjaston kanssa, samoin yhteistyötä Suomen Kirjastoseuran ja Kirjastolehden kanssa.

Kirjastot.fi-ohjausryhmän kokoonpano uusiutui. Valtakunnalliseen ohjausryhmään kuuluvat kaikkien kirjastosektoreiden ja ministeriön edustajat.

Kuva Jonas Tana

Kirjastokaista tallentaa ja välittää.
Haastattelemassa Riitta Taarasti, Tio Delikouros kuvaa.

KANSAINVÄLINEN YHTEISTYÖ

Kansainvälinen toiminta oli monipuolista ja vastavuoroista

Opetusministeriön kanssa järjestettiin kansallinen opintomatka Hollantiin 30.8.-3.9. Mukana oli 59 osallistujaa, joista 10 Helsingin kaupunginkirjastosta. Matkan ohjelma laadittiin yhteistyössä hollantilaisen Netherlands Public Library Associationin kanssa. Ryhmä tutustui mm. seuraaviin kirjastoihin Public Library Almere, Public Library Rotterdam ja Public Library Amsterdam (kuva 1). Ryhmä osallistui myös Dutch Nordic Dialogue -seminaariin 2.9.2010 den Haagissa.

EU-Projekti Europeana Local yhdistää digitaaliset aineistot

Projektissa ollaan vaiheessa, jossa kartoitetaan eri maiden digitaalisten aineistojen teknisiä ominaisuuksia, jotta yhteisen portaalin rakentaminen voidaan aloittaa. Vuosi 2011 on kolmivuotisen projektin viimeinen. EuropeanaLocal toimii läheisessä yhteistyössä kansallisella tasolla kehitettävän eurooppalaisen digitaalisen kirjaston, European kanssa.

Pohjoismaista kirjasto-osaamista vietiin Venäjälle

Pohjoismaisen ministerineuvoston Venäjä-ohjelman rahoittama koulutushanke "The municipal libraries, an active partner in the modern society" käynnistyi syyskuussa Kaliningradissa. Koulutuksen teemoina olivat mm. johtajuus, kumppanuudet ja kokoelman hoito. Ohjelmassa oli myös tutustumismatkat pohjoismaisiin kirjastoihin. Hankkeessa on mukana neljä pohjoismaista kirjastoa ja Kaliningrad centralized library system ja Pohjoismaiden ministerineuvoston tiedotustoimisto Kaliningradissa. Osallistujat edustivat yleisiä kirjastoja ja kaupunkien hallintoa.

Windhoek-kirjastokomponentin projekti jatkui

Kirjastokomponentti teki kesäkuussa Windhoektiin matkan, jolla neuvoteltiin It-puolella parempien verkko-yhteyksien saamiseksi Greenwell Matongon kirjastoon ja organisoitiin tietotekniikan opastuskursseja kirjastossa yhdessä paikallisten toimijoiden kanssa. Matkalle osallistui Helsingin kaupunginkirjaston edustaja. (kuva 2)

Nordic Camp pidettiin Islannissa

Kesäkuun loppupuolella yli 70 pohjoismaista kirjastolaista kokoontui Islannin Reykjavikiin "Jääleirille". IceCamp 2010 oli jatkoa Next Library Camp -sarjalle, jonka ensimmäinen työpaja oli Helsingissä lokakuussa 2008. Vuonna 2011 on vuorossa Tukholma ja 2012 Oslo. Kulturkontakt Nord -rahasto osallistuu työpajojen kustannuksiin. Projektiin osallistuvat Tukholman, Oslon, Helsingin ja Århusin kaupunginkirjastot sekä Islannista Reykjavikin, Kopavogurin ja Akureyrn kirjastot. Hankkeessa kehitetään skandinaavisen kirjaston konseptia kansainväliseksi esikuvaksi, etsitään konkreettisia keinoja uudistaa kirjastopalveluja ja verkostoidutaan.

Henkilökunnan virkamatkat

IFLA:n kokoukseen Göteborgissa 10. - 15.8. osallistui 20 henkeä. Matkalla oltiin mm. ottamassa oppia Helsingissä vuonna 2012 pidettävää konferenssia varten. Henkilökunnan edustajia on ollut kutsuttuina luennoitsijoina muun muassa Ruotsissa, Ranskassa, Sveitsissä ja Espanjassa.

Vieraita 13 maasta

Helsingin kaupunginkirjastolla oli yhteensä 251 vierasta joille tehtiin erityinen ohjelma. Vieraita tuli seuraavista

maista: Englanti, Hollanti, Japani, Latvia, Norja, Ranska, Ruotsi, Saksa, Tanska, Tsekki, USA, Venäjä ja Viro.

Henkilövaihdossa kaksi prahalaista

Henkilövaihtoon saapui kaksi prahalaista kirjaston edustajaa, Jan Konrád Municipal Library of Pragusta ja Roman Solčány Municipal Library of Prague – Opatovista.

Kansainväliset harjoittelijat Ranskasta ja Saksasta

Ranskalainen Coralie Verzegnassi oli harjoittelijana 31.5.-23.6. ja saksalainen Alyn Hahnel 11.-28.10.

Kansainväliset seminaarit

Peer Learning Meeting, Bill and Melinda Gates Foundation 12.-16.4., 64 osallistujaa

EBLIDA-NAPLES, 5.-8.5., Abolish Barriers: the role of libraries in an evolving Europe, 96 osallistujaa.

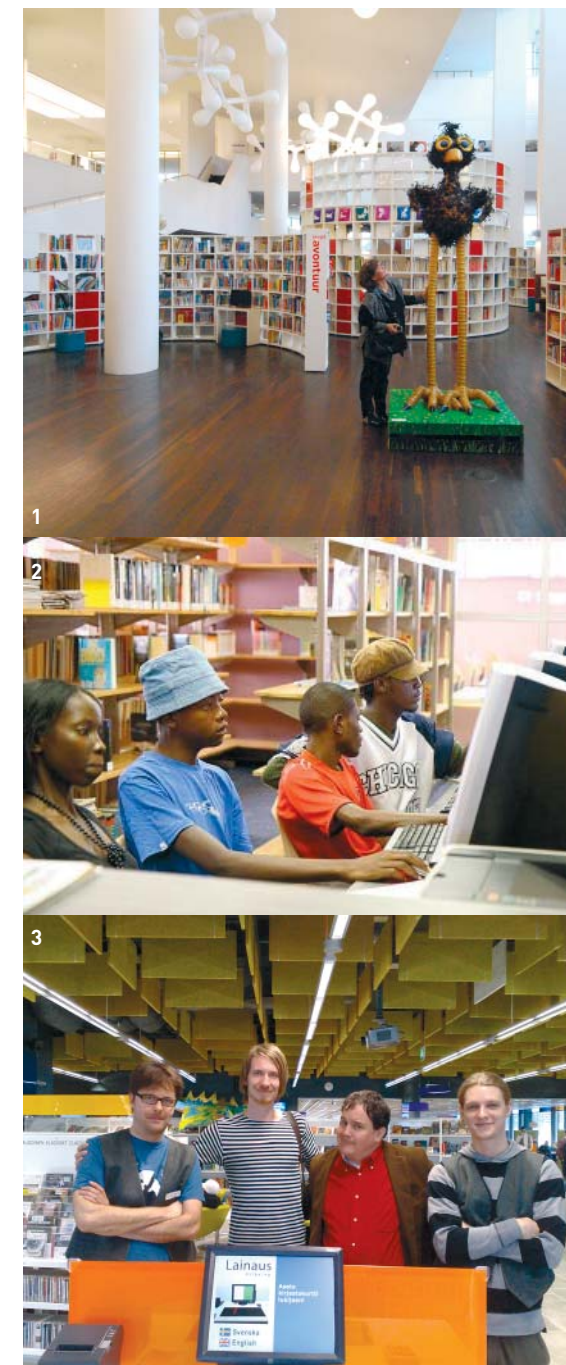
Kansainväliset luentosarjat

Osana kaupunginkirjaston 150-vuotisjuhlallisuuksia pidettiin kaksiosainen kansainvälinen luentosarja Kansallismuseon auditoriossa. Ensimmäisessä osassa luennoitsijana oli Eppo van Nispen tot Sevenaer (kuva 3, toinen oik.) Hollannista 10.3., ja toisessa saksalainen Birgit Mager (International School of Design, Cologne). Luento pidettiin 21.5. ja sen teemana oli palvelumuotoilu.

Muu toiminta

Helsingin kaupunginkirjasto ottaa osaa myös seuraavien kansainvälisten kirjastojärjestöjen toimintaan:

- IFLA – The International Federation of Library Associations and Institutions
- Eblida – European Bureau of Library, Information and Documentation Associations

YMPÄRISTÖTOIMINTA

– Vallilan kirjastolle Ekokompassi -todistus

Kaupunginkirjasto tiedostaa yhteiskunnallisen vastuunsa ja pyrkii omalta osaltaan toteuttamaan hankkeita, joissa otetaan vastuuta ilmastomuutokseen sopeutumisessa.

Kirjaston ympäristöjohtamisen teema-alueiksi on valittu: aineiston tehokas kierrättäminen, kulttuuriperinnön säilyttäminen, syrjäytymisen ehkäiseminen, ympäristötietämyksen lisääminen sekä ympäristön kuormittuneisuuden vähentäminen.

Kaupunginkirjaston ympäristöjohtamisen verkosto, johon kuuluu 20 ekotukihenkilöä, edisti vuoden aikana aktiivisesti ympäristöasioita. Ympäristöohjelma päivitettiin vuosille 2010–2011, ja energiansäästösuunnitelma 2011 valmistui. Kokeiluna käynnistynyt suosittu energiasäästämistareiden lainauskokeilu muuttuu vuoden 2011 alusta pysyväksi ja laajene kaikkiin ekotukikirjastoihin.

Vuoden tapaus oli ”Kieku - kirjasto ekokuntoon” -projekti, jossa laskettiin Vallilan kirjaston hiilijalanjälki ja testattiin Ekokompassi-järjestelmän sopivuutta kirjastoille. Vallilan kirjasto sai Ekokompassi-todistuksen osoituksena tavoitteeksi asetettujen ympäristötoimenpiteiden saavuttamisesta.

Kirjojen ja muiden teosten uudelleen käyttö on kirjasto-toimen perusajatus. Koko aineisto kiersi vuoden aikana 4,8 kertaa. Käytöstä poistetun aineiston myynti on osa uudelleen käyttöä. Poistetun aineiston kysyntä on viime vuosina vuosittain vähentynyt. Tuloja kertyi 38 971 euroa, kun vastaava myynti vuonna 2009 oli 47 500 euroa.

Kaupunginkirjasto hankkii osalle kirjastoista sähkön, osasta vastaa tilakeskus. Sähkön hankintaan käytettiin kertomusvuonna 241 333 euroa (228 806 euroa vuonna 2009). Sähkön kulutus kirjastoissa on hieman kasvanut,

mikä johtuu pääasiassa aukioloaikojen pidentymisestä. Kirjasto seuraa myös käytössään olevien autojen polttoaine-energian kulutusta.

Kirjastoissa järjestettiin ympäristöaiheisia näyttelyitä ja tempauksia.

KULTTUURI- JA KIRJASTOLAUTAKUNNAN TOIMINTA

Kulttuurikeskuksen ja Helsingin kaupunginkirjaston toimintaa ohjaa kulttuuri- ja kirjastolautakunta.

Lautakunnan kokoonpano toimikaudella 2009–2012 (tilanne 31.12.2010, suluissa varajäsen):

- puheenjohtaja Johanna Sumuvuori, Vihr. (Jasmin Hamid, Vihr)
- varapuheenjohtaja Johanna Sydänmaa, Kok (Aleksis Seek, Kok)
- Heidi Ekholm-Talas, Kok (Olavi Arra, Kok)
- Aleksi Päiväläinen, Kok (Kristiina Lillqvist, Kok)
- Hannu Oskala, Vihr (Mikael Vakkari, Vihr)
- Jaana Alaja, SDP (Susanna Haapalainen, SDP)
- Risto Kolanen, SDP (Ville Jalovaara, SDP)
- Alina Mänttari-Buttler, Vas (Reiska Laine, Vas)
- Lasse Liemola RKP (Marica Rosengård-Weckström, RKP)

Kertomusvuonna lautakunta kokoontui 10 kertaa. Kokouksissa käsiteltiin mm. seuraavat kirjaston asiat:

- Lausunto Maunulan työväenopiston, kirjaston ja nuorisotalon hankesuunnitelmasta
- Lausunto Töölön kirjaston hankesuunnitelmasta
- Vuoden 2011 talousarvioehdotus ja vuosien 2011–2013 taloussuunnitelmaehdotus sekä ehdotus investointiosaksi 2011–2015
- Myllypuron lehtisalin tarveselvityksen hyväksyminen
- Vuosaaren kirjastonjohtajan tehtävään ottaminen
- Itäkeskuksen kirjastonjohtajan virkaan ottaminen
- Kallion kirjastonjohtajan toimeen ottaminen

TALOUSKATSAUS

Tulot kasvoivat ja omarahoitusosuus nousi

Kaupunginkirjaston tulot vuonna 2010 olivat 3,5 miljoonaa euroa ja menot 36,2 miljoonaa euroa. Asukasta kohden käyttömenot olivat 61,44 euroa ja tulot 6,00 euroa. Tulot kasvoivat edellisvuoteen verrattuna 534 000 euroa ja menot 428 000 euroa. Kaupunginkirjaston omarahoitusosuus nousi ja oli 9,8 %. Tuottavuus jäi lähes samalle tasolle kuin vuonna 2009, mutta alitti talousarviotavoitteen.

Tulotavoite ylitettiin 883 000 eurolla, sillä ulkopuolista rahoitusta saatiin ennätysmäärä, 1,6 miljoonaa euroa, erilaisiin uusien tietoyhteiskuntapalvelujen kehittämishankkeisiin. Käyttömenot ylittyivät 709 000 eurolla. Menoja kasvatti ulkopuolisin varoin rahoitettujen hankkeiden menot ja kunta-alan palkkasopimus. Ylitys katettiin talousarviomuutoksien.

Kirjastoaineiston hankintaan käytettiin viisi prosenttiyksikköä enemmän määrärahoja kuin oli ennakoitu. Aineiston hankintaan asukasta kohden kului 5,45 euroa, lähes saman verran kuin 2000-luvun huippuvuonna 2009 (5,50 euroa/asukas). Kokoelma kasvoi lähes 12 000 yksiköllä. Kirjastojen aukiolotunteja kertyi yli odotusten.

Investointeihin sisältyvän irtaimen omaisuuden hankintoihin oli vuonna 2010 käytävissä edellisenä vuonna säästyneiden määrärahojen vuoksi korotettu määräraha, 1,3 miljoonaa euroa. Määrärahoja käytettiin 1,1 miljoonaa euroa mm. kirjastojen palvelualueiden uudistamiseen ja itsepalvelun edistämiseen, toimitilojen kuluneisuuden torjumiseen ja työajanseuranta- ja kulunvalvontajärjestelmien hankintaan. Tietoteknistä varustetasoa kohennettiin 303 000 eurolla. Osa irtaimen omaisuuden määrärahoista siirtyi käytettäväksi vuonna 2011.

TALOUSTIEDOT 2010

Taloustiedot (1000 e)	Toteutuma	Toteutuma	Toteutuma	Talousarvio	Muutokset
KÄYTTÖTALOUS	2008	2009	2010	2010	
Toimintatuotot	2 850	2 996	3 530	2 647	1) 1094 000
Toimintakulut	33 625	35 740	36 168	35 459	
Toimintakate	-30 775	-32 743	-32 638	-32 812	
Poistot	1 264	1 281	1 230	1 400	
Tulos	-32 039	-34 024	-33 868	-34 212	
INVESTOINNIT					
Irtaimen omaisuuden perushankinta	1 165	1 537	1 109	1 100	2) 200 000
MÄÄRÄTAVOITTEET					
Suoritemäärä:					
Lainat, kpl	9 398 909	9 286 900	9 174 389	9 300 000	
Käynnit, yhteensä (sitova tavoite)	13 049 378	13 438 653	13 252 592	13 400 000	
Kirjastokäynnit, kerta	6 418 060	6 518 971	6 449 357	6 600 000	
Verkkokäynnit, kerta	6 631 318	6 919 682	6 803 235	6 800 000	
TOIMINNAN LAAJUUS					
Aukiolotunnit (sitova tavoite)	92 462	92 859	94 304	84 250	
Lainat/aukiolotunti	102	100	97	110	
Käynnit/aukiolotunti	141	145	141	159	
Käynnit/henkilötyövuosi	27 883	28 532	28 810	29 130	
Aukiolotunnit/1000 as.	163	159	160	145	
Lainat/henkilötyövuosi	20 083	19 717	19 944	20 217	
Henkilötyövuodet/1000 as.	0,82	0,81	0,78	0,79	
TUOTANNONTEKIJÄMÄÄRÄ					
Kirjastot 31.12.	36	36	36	37	
Kirjastoautot 31.12.	2	2	2	2	
Laitoskirjastot 31.12.	11	11	10	11	
Palvelupaikat 31.12.	1	1	1	1	
Henkilötyövuosi	468	471	460	460	
Tilat, m2/ 31.12.	37 054	36 731	36 731	37 054	
Kokoelma, kpl	1 897 497	1 885 019	1 896 321	1 875 000	
TEHOKKUUS/TALOUDELLISUUS					
Menot/laina, e (ei poistoja)	3,58	3,85	3,94	3,81	
Menot/käynnit, e (ei poistoja)	2,58	2,66	2,73	2,65	
Menot/asukas, e (ei poistoja)	59,14	61,29	61,44	61,14	
Tulot/laina, e	0,30	0,32	0,38	0,28	
Tulot/asukas,e	5,01	5,14	6,00	4,56	
Toimintakate/ laina, e	-3,27	-3,53	-3,56	-3,53	
Toimintakate/asukas,e	-54,13	-56,15	-55,45	-56,57	
Aineistomenot/laina, e	0,30	0,35	0,35	0,33	
Aineistomenot/asukas, e	5,00	5,50	5,45	5,27	
Lainat/kokoelma	5,0	4,9	4,8	5,0	
Kokoelma/asukas, kpl	3,3	3,2	3,2	3,2	
Tuottavuus (2007=1)	98	93	92	100	

1) sis. ylitysoikeuden 1 008 000 ja 86 000 käyttötarkoituksen muutoksen, Kvsto 31.1.2011

2) sis. ylitysoikeuden 200 000 euroa Kvsto 3.2.2010

As.luku 588 600 (lähde: Talpan ilmoitus 15.1.2011)

Sarakkeessa Talousarvio 2010 on käytetty Kvston 11.11.2009 vahvistamia lukuja. Muutokset on esitetty erikseen.

Määrätavoitteet ovat alkuperäisen talousarvion mukaisia. Kulosaaren kirjasto on suljettu 15.10.2009 (-322 m2). Aineistomäärärahat on ilmoitettu siten, että luvussa on mukana vain aineiston hankintahinnat, ei käsittelykuluja (uusi määrittelytapa otettu käyttöön v. 2006).

Vuoden 2010 menot sisältävät kaupunginkirjaston tulospalkkiovarauksen 806 000 euroa (sis. henkilöstösivukulut).

Tulojen kirjauksessa on noudatettu suoriteperustetta. Kirjastojärjestelmässä maksamattomat, vuoteen 2010 kohdistuvat tulot on kirjattu tuloihin 16 843 euron suuruisina. Laskelma sisältää kaikki 60 pv ja sitä vanhemman, tilinpäätöspäivänä palauttamatta olleen aineiston, yhteensä 3119 yks. Saatavat on arvostettu käyttäen laskentaperusteena maksimimyyhästymismaksua 6 euroa.

Kirjasto ryhtyi käyttämään 3/2002 aineistoperinnässään perintätoimiston palveluja. Palauttamatta jääneiden aineistoyksiköiden määrä on aikaisempiin vuosiin verrattuna kääntynyt nousuun. Vuoteen 2009 verrattuna ko. saatavien määrä oli vuoden 2010 lopussa 7,8 % suurempi, mutta silti 67 % pienempi kuin vuoden 2003 lopussa (1. kokonainen vuosi).

Käyttöomaisuudet poistoajat: atk-laitteet ja ohjelmistot 3 v.

kuljetusvälineet: kirjastoautot 12 v., pakettiautot ja kevyet kuorma-autot 5 v.

muut laitteet ja kalusteet 3 v.

(Kulttuuri- ja kirjastolautakunta 18.12.1996)

Lisäys: kulttuuri- ja kirjastolautakunta 24.1.2001 Muut pitkävaikutteiset menot 3 v. ja kulttuuri- ja

kirjastolautakunta 20.8.2003 kirjastoautot 12 v.

Tilojen neliöiden yhteismäärä sisältää vain ne tilat, joista kirjasto maksaa vuokraa (ei sis. koulujen tiloissa olevia lastenkirjastoja).

LAINAUS, KIRJASTOKÄYNNIT JA VERKKOKÄYNNIT 1985-2010

